

Πρόληψη φαινομένων Βίας και Σχολικού Εκφοβισμού: Τι είναι και πώς να τα αντιμετωπίσουμε

Ο όρος «εκφοβισμός και βία στο σχολείο» (school bullying), όπως και ο όρος «θυματοποίηση» (victimization) χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν μια κατάσταση κατά την οποία ασκείται εσκεμμένη, απρόκλητη, συστηματική και επαναλαμβανόμενη βία και επιθετική συμπεριφορά με σκοπό την επιβολή, την καταδυνάστευση και την πρόκληση σωματικού και ψυχικού πόνου σε μαθητές από συμμαθητές τους, εντός και εκτός σχολείου. Ο σχολικός εκφοβισμός, λοιπόν, είναι η σκόπιμη, συνειδητή επιθυμία να βλάψουμε ή να απειλήσουμε ή να εκφοβίσουμε κάποιον. Ο εκφοβισμός και η βία στο σχολείο (school bullying) προκαλούν σωματικό και ψυχικό πόνο σε μαθητές, εντός και εκτός σχολείου.

Μορφές Εκφοβισμού

❖ Σωματικός σχολικός εκφοβισμός:

Σπρωξίματα – γροθιές και κλωτσιές – τρικλοποδιές – βανδαλισμοί - χτυπήματα με αντικείμενα – κλέψιμο - σωματικές πράξεις που ταπεινώνουν - μη δίκαιο παιχνίδι με κόλπα - περιορισμό του άλλου μέσω σωματικών πρακτικών.

❖ Λεκτικός σχολικός εκφοβισμός:

Αρνητικά σχόλια ή πειράγματα για την εμφάνιση, το ντύσιμο, τις πράξεις του ατόμου, κουτσομπολιά ή διάδοση φημών, το ντρόπιασμα ή η δημόσια διαπόμπευση, βρισιές, δημόσιος χλευασμός, απειλή για δημοσίευση προσωπικών πληροφοριών, παρενόχληση με τηλεφωνήματα, e-mail, απειλητικά γράμματα (cyberbullying), αποκλεισμός του από μια δικτυακή ομάδα.

Μορφές εκφοβισμού

❖ **Συναισθηματικός σχολικός εκφοβισμός:**

Απόρριψη από την ομάδα – τρομοκρατία – ντρόπιασμα – ρατσιστικά σχόλια - προσπάθεια για κοινωνική απομόνωση.

❖ **Σεξουαλικός σχολικός εκφοβισμός:**

Σεξουαλική κακοποίηση - σεξουαλικά υπονοούμενα - σκίτσα και γκράφιτι με σεξουαλικό περιεχόμενο, ανήθικες χειρονομίες, ανεπιθύμητο άγγιγμα, παρακολούθηση ιδιωτικής ζωής του θύματος.

❖ **Διαδικτυακός εκφοβισμός:** είναι οποιαδήποτε πράξη εκφοβισμού, επιθετικότητας, παρενόχλησης, τρομοκράτησης ή αυταρχικής συμπεριφοράς που διεξάγεται από μια ομάδα ή ένα

άτομο, με τη χρήση ψηφιακών συσκευών επικοινωνίας, συγκεκριμένα του διαδικτύου και των κινητών τηλεφώνων και η οποία επαναλαμβάνεται ανά τακτά ή άτακτα χρονικά διαστήματα εναντίον ενός θύματος που δεν μπορεί να υπερασπιστεί εύκολα τον εαυτό του. Εκδηλώνεται με αποστολή κειμένων, email με βλαβερό και απειλητικό περιεχόμενο, με δημοσίευση ή αποστολή προσωπικών πληροφοριών ή ευαίσθητων πληροφοριών σε πολλαπλούς παραλήπτες και με δημοσίευση δυσάρεστων φωτογραφιών ή μηνυμάτων

❖ **Κοινωνικός εκφοβισμός:** διάδοση αρνητικών σχολίων εξαιτίας της καταγωγής, της κοινωνικής τάξης, της οικονομικής κατάστασης, της διαφορετικότητας.

Διαχωρισμός πειράγματος και εκφοβισμού (bullying)

Έχει μεγάλη σημασία να αντιληφθούμε τη διαφορά του bullying με το «πείραγμα» στα πλαίσια του παιχνιδιού. Το λεγόμενο «πείραγμα» συνήθως συμβαίνει μεταξύ φίλων και δεν περιλαμβάνει την πρόκληση σωματικού πόνου των άλλων. Εν αντιθέσει το bullying αναφέρεται σε άτομα που δεν έχουν φιλικές σχέσεις. Το «πείραγμα» όμως μπορεί πολύ εύκολα να μετατραπεί σε εκφοβισμό, αν συμβαίνει για μεγάλο χρονικό διάστημα, και κυρίως, όταν το παιδί που το δέχεται αισθανθεί ότι οι πράξεις των άλλων δεν διέπονται από αστείο και δεν γίνονται μέσα στα όρια του παιχνιδιού.

Συνέπειες Σχολικού Εκφοβισμού

Ο σχολικός εκφοβισμός μπορεί να έχει αντίκτυπο στο κοινωνικό περιβάλλον ενός σχολείου δημιουργώντας κλίμα φόβου μεταξύ των μαθητών, εμποδίζοντας την ικανότητά τους να μάθουν και οδηγώντας τους σε αντικοινωνικές συμπεριφορές. Επιπρόσθετα, κατά την έκθεση του National Institute of Child Health and Human Development (NICHD) θύματα μα και θύτες του bullying αντιμετωπίζουν κοινά προβλήματα, όπως μοναξιά, δυσκολία στο να κάνουν φίλους, μαθησιακές δυσκολίες ή αποτυχία στο σχολείο και πολλές φορές υιοθετούν προβληματικές συμπεριφορές (π.χ. κάπνισμα, αλκοολισμός). Συνεχίζοντας, το bullying συνδέεται και με άλλες μορφές αντικοινωνικής ή παραβατικής συμπεριφοράς, όπως βανδαλισμούς, κλοπές σε καταστήματα (shoplifting), «κοπάνες» ή αποβολές από το σχολείο ή διακοπή του σχολείου και χρήση ναρκωτικών ή άλλων ψυχοτρόπων ουσιών (π.χ. χαπιών).

Αντιμετώπιση

Κάθε μέλος της σχολικής κοινότητας έχει ρόλο και ευθύνη για την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού. Ο βαθμός εμπλοκής κάθε μέλους, σχετίζεται τόσο με την ιδιότητά του, όσο και με τη σοβαρότητα, τη συχνότητα και την ένταση του περιστατικού εκφοβισμού. Άλλος είναι ο ρόλος και η ευθύνη του διευθυντή του σχολείου, άλλος του δασκάλου, άλλος των συμμαθητών, άλλος των γονιών.

Ωστόσο, θα πρέπει όλοι να συνεργαστούμε σε ένα πλαίσιο παράλληλων δράσεων, διότι, αφού η αιτιολογία του εκφοβισμού είναι πολυπαραγοντική και η αντιμετώπισή του θα πρέπει να είναι πολυεπίπεδη.

Στην κατεύθυνση αυτή ο ρόλος όλων μας είναι πολύ σημαντικός για την αναγνώριση και την εξάλειψη περιστατικών bullying στο σχολικό περιβάλλον. Αποτελεί καθήκον μας να ενθαρρύνουμε τα παιδιά να γίνονται ανοιχτές συζητήσεις για συμπεριφορές θυματοποίησης, καθώς επίσης και να ενθαρρύνουμε τους μαθητές να αναφέρουν τέτοιου είδους επεισόδια. Αποτελεί βασικό συστατικό στοιχείο της αποστολής μας να ενισχύουμε το αίσθημα της ομάδας μέσα από συνεργατικές δραστηριότητες που ευνοούν την ανάπτυξη δεσμών και ταυτίσεων μεταξύ των παιδιών. Οφείλουμε να επιδιώκουμε να δίνεται έμφαση στην ανάπτυξη της ενσυναίσθησης προς τους άλλους και ταυτόχρονα να προωθούμε και να ενθαρρύνουμε τη δημιουργία ενός ήπιου και αρμονικού κλίματος, αλλά και ενός δομημένου πλαισίου λειτουργίας μέσα και έξω από τη τάξη.

Θέλουμε ένα σχολείο που να καλλιεργεί και να ενισχύει την αυτοεκτίμηση και τον αυτοπροσδιορισμό του μαθητή και, γενικότερα, την ατομικότητα και την κοινωνικότητά του.